Список використаних джерел

1. Тлумачний словник української мови для іноземних студентів / уклад. Л. Ф. Верхулевська, С. С. Кіраль, Л. Г. Скуратівська, Т. М. Чухліб. – К., 2009.
2. Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів / за ред. І. Кононенко. – К., 2008.
3. Тлумачний словник української мови / за ред. А. Івченко. – Харків, 2002.
4. Большой толковый словарь русского языка: А-Я / РАН. Ин-т линг. исслед.; сост., гл. ред. канд. филол. наук С. А. Кузнецов. – СПб.: Норинт, 1998. – 1534 с.
5. Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda 2003. 985 s. (autorský kolektív: J. Doruľa, J. Kačala, M. Marsinová, I. Masár, Š. Michalus, Š. Peciar, M. Pisárčiková, M. Považaj, V. Slivková, E. Smiešková, E. Tibenská, M. Urbančok).
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К., 2000. – 368 с.
7. Ющук І. П. Українська мова: підручник / І. П. Ющук. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.
8. Мирошниченко М. В. Проблеми перекладу «хибних друзів перекладача» з англійської мови на українську [Електронний ресурс] / М. В. Мирошниченко. – Режим доступу: http://journals.uran.ua/eejet/article/viewFile/1868/1763 (дата звернення: 14.02.2021).

Максим Караджієв

КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА БЕЛЬГІЙЦІВ У ВІЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ КОНГО

Колонізація Африки в XIX ст. – одна із найбільш суперечливих сторінок в історії Європи, яка ще досі викликає серед істориків багато дискусій. Хоча не можна казати, що колоніальне панування європейців над «Чорним» континентом принесло місцевим народам лише негативні наслідки, все ж не можна й заперечувати, що такі наслідки дійсно були. Работоргівля та фактично необмежена експлуатація ресурсів і населення в значній мірі призупинили розвиток місцевих народів, ба більше – відкинули їх назад у розвитку.

Особливе місце в колонізації Африки займає Вільна держава Конго, яка є прикладом того, наскільки жорстоко європейці іноді вели себе на захоплених територіях.

Історія цієї колонії та діяльності бельгійців в ній відображена як в загальних дослідженнях колоніальної Африки (Дармштедтер П., Зусманович А. З., Субботин В. А.), так і в працях, присвячених конкретно державі Конго (Тавшунський О. М., Сидорова Г. М., Орлова А. С.). Проте дане питання досі потребує подальшого, більш глибокого вивчення.

Леопольд II Саксен-Кобург, ще до свого вступу на бельгійський престол у 1865 р., розпочав пошук прихильників колоніальної експансії серед бельгійських політичних еліт. Саме в захопленні колоній майбутній король вбачав розвиток економіки Бельгії та посилення її впливу на міжнародній арені, проте, загалом, подібні ідеї серед бельгійців сприймались негативно через занадто великий можливий ризик.

Особливу увагу короля привернули землі Центральної Африки.

Територія по екватору і Південному тропіку була важкодоступною через кліматично-географічні умови, що виснажували сили мандрівників і сприяли розвитку хвороб [3, с. 127]. Як результат, довгий час європейці були не зацікавлені в дослідженні та колонізації цього регіону.

З 1870-х рр. Леопольд II починає фінансувати тогочасних мандрівників та дослідників, що займалися вивченням Центральної Африки, а в 1876 р. він засновує Африканську міжнародну асоціацію, яка об'єднала близько сорока дослідників та філантропів з різних європейських держав. Офіційно дана організація займалася гуманітарною допомогою конголезцям та поширенням серед них європейської культури, проте, маючи абсолютний вплив на всіх членів асоціації, бельгійський король починає використовувати її в особистих цілях.

Леопольд II фінансував дослідницькі подорожі Г. Стенлі, який зміг дослідити та закартографувати велику частину басейну Конго. Розуміючи, що розповсюдження цих карт приверне увагу інших держав, король не розповсюджує результатів досліджень Г. Стенлі, і не дає цього робити самому досліднику [3, с. 129].

В 1878 р. був створений Міжнародний комітет із вивчення Верхнього Конго, що фінансував дослідницькі експедиції в район басейну Конго, які очолював Г. Стенлі. Серед цілей, поставлених перед Стенлі, було формування бельгійського впливу серед місцевого населення та ведення дипломатії з вождями племен з метою встановлення протекції над ними. Сам комітет фінансував будівництво факторій в даному регіоні та купував земельні наділи у племен. Діяльність Комітету і Стенлі була настільки успішною, що на середину 1880-х рр. бельгійський король мав в своєму розпорядженні близько 450-ти договорів з конголезькими вождями та ряд торгових факторій в цьому регіоні.

В 1884–1885 рр. відбувається Берлінська конференція, на якій правителі ряду європейських держав вирішували питання поділу, колонізації Африки та ведення торгівлі в колоніях. Одним із рішень конференції було визнання за Леопольдом II права володіння територією

площею в понад 2,3 млн км², що отримала назву Вільна держава Конго та мала стати буфером між володіннями інших європейських країн [1]. Хоча формально Конго залишалось незалежним, проте на ділі – дана територія була перетворена на особисті володіння короля, де він мав повну свободу дій.

Першим завданням Леопольд II постановив укріпитись у Нижньому і Середньому Конго, для чого в 1887 р. було укладено договір із занзібарцем Тіппо-Тіпом, який контролював велику частину поселень на захід від оз. Танганьїка [2].

Одну десяту земель Конго король забрав у власний домен, а близько 50 % всіх територій були передані у власність приватним компаніям [2]. Держава, на чолі якої стояв генерал-губернатор, була поділена на чотирнадцять округів; фактичною столицею було місто Бома, яке стало адміністративним та торговим центром Конго. Для того, щоб тримати населення під контролем в 1888 р. була сформована приватна армія (Force Publique), яка до 1900 р. налічувала близько 15 тис. військових.

Спочатку торгівля слоновою кісткою виявилася не настільки прибутковою, як сподівалися король та бельгійські інвестори, проте в 1890-х рр. розпочинається «каучуковий бум» – каучук використовували для виготовлення гуми, і саме на його запаси були багаті джунглі Конго. В 1897 р. король організував виставку, присвячену Конго, на якій були показані і багатства цієї «держави» [4, с. 85].

Король Бельгії був зацікавлений лише в прибутках від своїх «особистих володінь», і був байдужим до жорстокості до місцевого населення, гарно озброєні війська дозволяли тримати племена під контролем, а кліматичні умови конголезьких земель, що відлякували багатьох європейців, дозволяли зберігати в таємниці більшу частину всього, що відбувалось в Конго, а тому підприємці не мали жодного обмеження в діях та розпочали жорстоку експлуатацію регіону.

На населення було накладено ряд обов’язкових повинностей: конголезці повинні були займатися видобутком слонової кістки та каучуку, здаючи їх в бельгійські торгові пункти; конголезці забезпечували провізією європейські поселення та форпости, кожний четвертий день населення працювало на «громадських роботах», будуючи дороги, фортеці і т.п.; кожний десятий конголезець повинен був виконувати поручення європейців в їх поселеннях, а один чоловік від поселення – проходити річну військову службу [2].

При цьому жінки і діти були змушені працювати стільки ж, скільки й чоловіки. Ніякого обмеження робочого часу в добу не існувало в принципі – конголезці працювали стільки, скільки це було необхідно європейцям.

Подібна жорстока політика часто призводила до масових смертей при заготовці каучуку, голоду та епідемій хвороб. В цей же час приватна армія Леопольда II продовжувала встановлювати контроль над басейном Конго та придушувати повстання місцевих племен. Офіцери, які були

виключно європейцями, змушували солдат (яких набирали з місцевих племен) звітувати за витрачені набої, і в якості доказу «правильного» їх використання необхідно було надати кисті вбитих людей.

Відрізання кистей (як і стоп) стало найбільш поширеним способом покарання місцевого населення. Крім цього були поширені масові страти бунтівників та працівників, що «провинилися». Здійснювалися цілі рейди на поселення конголезців, які знищували до останньої людини [2]. Нерідко європейці брали заручників, яких поміщали у в'язниці з жахливими умовами існування.

Повстання і бунти піднімало не тільки просте населення, а й навіть військові частини (наприклад, гарнізон Лулуабургу в 1895 р.), проте всі вони жорстоко придушувалися [2].

Ще з 1890-х рр. відбулися перші повідомлення про ситуацію, що відбувалася в Конго, проте увагу широкого загалу привернув в 1899 р. Дж. Конрад, видавши повість «Серце темряви», присвячену становищу конголезців. Ряд європейських і американських дослідників, письменників та політиків розпочали кампанію з розповсюдженням інформації та фото-доказів про звірства, що творилися в Конго.

Тиск на Леопольда II привів до того, що в 1908 р. він був змушений продати права на Конго власній державі, а його володіння ставали офіційною колонією Бельгії – Бельгійським Конго. Король продав приватним компаніям велику частину своїх акцій, а тому реформи, що проводились в Конго після 1908 р., хоч і покращили становище конголезців, проте лише частково.

Отже, король Леопольд II, який з 1870-х рр. фінансував дослідження Центральної Африки, після Берлінської конференції отримав в своє володіння Вільну державу Конго площею понад 2,3 млн км², де ніяк не обмежував колоніальну адміністрацію, що призвело до масових звірств та жорсткої експлуатації конголезців. Проте в 1908 р. він був змушений передати права на Конго Бельгійському королівству, що частково покращило становище населення.

Список використаних джерел

1. Иодчик Б. Г. Решение Берлинской конференции 1884–1885 гг. по колонизации Африки. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/192733/1/44-48.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
2. Колониальные владения Бельгии. Конго (Бельгийское Конго). URL: http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/3e1de1d6-1a04-11dd-bd0b-0800200c9a66/text/04/1_01.htm?redirected=true (дата звернення: 20.03.2021).
3. Тавшунський О. М. Про створення приватної колонії розміром із пів-Європи (колоніальна політика Бельгії в другій половині XIX ст.). *Сходознавство.* 2009. № 45–46. С. 127–133.
4. Сидорова Г. М., Харичкин И. К. Колониальное прошлое Бельгии. *Вопросы истории*. 2018. № 1. С. 82–97.